

Kivonulás könyve – üldöztetés könyve?

Ezen a héten kezdjük el Mózes második könyvének olvasását a zsinagógákban.

Ezt a könyvet héberül *Smot [Nevek]* címen ismerjük, a kezdő szavai alapján. Ugyanis azzal kezdődik, hogy felsorolja Jákob fiainak neveit, akik lementek Egyiptomba.

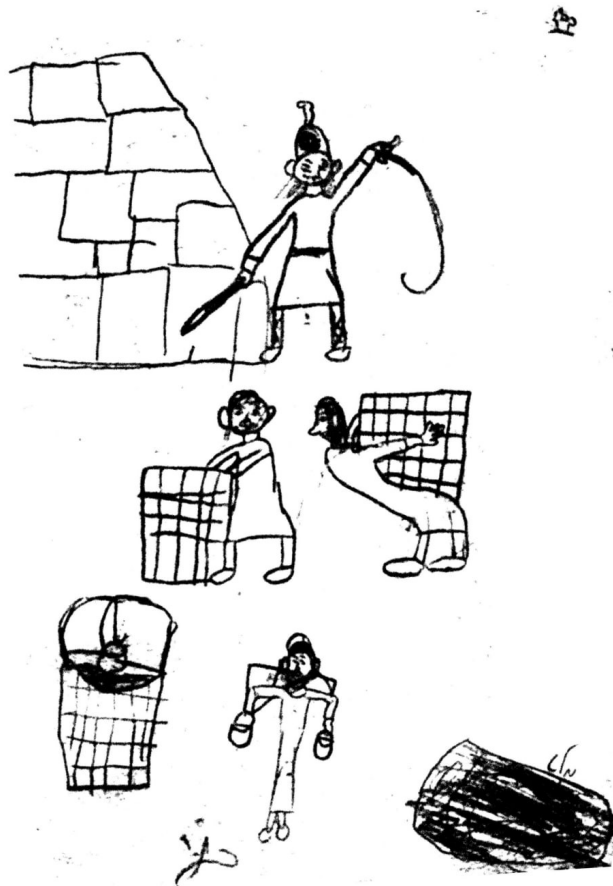
A könyv átfogó témáját azonban látszólag jobban kifejezi az a név, ahogyan a nem zsidók nevezik: *Exodus*, avagy a *Kivonulás könyve*. Az Egyiptomból való megszabadulás, kivonulás témája valóban az egyik központi témája ennek a könyvnek.

Rámbán, a híres Tóramagyarázó azonban felhívja a figyelmünket, hogy ez nemcsak a *Gálut [száműzetés]*, hanem a *Geulá [megváltás]* könyve is. Ez a könyv írja le az egyiptomi rabságot, az onnan való megszabadulást, valamint annak betetőzését: a pusztai Szentély építését, melynek során az Örökkévaló alkalmasnak találja és előkészíti a zsidó népet arra, hogy „közzöttük lakozzon” (vö. Mózes 2., 25:8).

Milyen egyensúlyban szerepel vajon a Tóra szövegében ez a két ellentétes téma?

Melyikről van több szó: az elnyomatósról vagy a megszabadítástól? Kíváncsi lennék, hogy „az utca embere” milyen arányszámra tippelne (a könyvben szereplő mondatok témájának aránya szerint).

Egy gyors statisztikával megmutatható, hogy nem több, mint 2% foglalkozik az elnyomással. A maradék 98% a szabadság jegyében telik!

Farnadi-Jeruzsálemi Temima rajza. Köszönjük!!

Impresszum

Az *omek* szó jelentése: *mélység*. Az orti.hu célja a hagyományos zsidó értékek, autentikus tórai tanítások megjelenítése közérthető, modern formában. Elgondolkodtató, inspiráló, a tórai és rabbinikus irodalomból építkező témák, üzenetek, napjaink számára.

Írta és szerkesztette: Szántó-Várnagy Binjomin, a Bét Jehuda közösség rabbija (Budapest, 1084 Scheiber Sándor utca 2.).

Megjelenik 130 példányban.

Kapcsolat, feliratkozás, jó tanácsok vagy önkéntes segítség felajánlása: ortimagazin@gmail.com.

A mostani hetiszakaszban ugyanis két olyan részt találunk, ami az elnyomásról ír: az 1. fejezet 11-22. mondatai (összesen 12 mondat) írják le a Fáraó rendeleteit és azok végrehajtását, valamint a hetiszakasz végén, az 5. fejezet 6-19. mondatai (összesen 14 mondat) írja le azt, ahogyan a Fáraó szigorítást eszközöl, Mózes első felszólítására reagálva.

Ez mindössze 26 mondat, szemben a könyvben szereplő összesen 1210 mondattal.

Izrael földje a Tóra szemüvegén keresztül

A Tóra megértésének és alkalmazásának egyik kulcsa az, hogy a saját gondolkodásunkat igyekezzük a Tóra gondolkodásmódjához igazítani – és ne fordítva.

Különösen fontos ezt észben tartania azoknak, akik a zsidó nép üldözött mivoltát hangsúlyozzák lépten-nyomon, és ehhez közben a Tórára hivatkoznak.

Ávrám Jichák Kook rabbi (1865-1935), a vallásos cionizmus egyik legfontosabb alapító személyisége volt. Sokan kérdezték tőle:

Miért van az, hogy ennyire gyakran beszél és tanít Izrael földjének szeretetéről?

Mire ő azt felelte, hogy ő csak hozzáigazítja a saját gondolkozását a Tóra gondolkozásához. Csak azért beszél ennyit Izrael földjéről, mivel a Tóra maga is ezt teszi.

Ha fejben végiggondoljuk a Tóra elbeszéléseinek az ívét, rádöbbenhetünk, mennyire igaza van.

A zsidó nép története azzal kezdődik, hogy az Örökkévaló azt mondja Ábrahámnak, hogy menjen el – Izrael földjére. Jichák és

Jákob életében is jelentős szerepet játszik az, hogy oda temetkezzenek, onnan keressenek feleséget, és ott éljenek, amíg csak a körülmények engedik. Utána pedig Mózes küldetésének egyik fő fókusza is az, hogy a „*tejjel mézzel folyó földre*”¹ vigye el a zsidó népet. Számos micvánk is közvetlenül kapcsolódik a Szentföldhöz.

Mit mond a Tóra az „áldozat mentalitásáról”?

Kook rabbi fontos példája iránymutatásként szolgálhat számunkra azzal kapcsolatban is, hogy hogyan viszonyuljunk saját zsidó ill. tórai identitásunkhoz.

Ha úgy saját magunk felé, mint a külvilág felé a zsidóság üldözött voltát hangsúlyozzuk, azzal mindenek előtt praktikus értelemben sem járunk el bölcsen.

Miért is akarnánk negatív „önbeteljesítő jóslatot” mondani magunk ellen?

Másrészt a Tóra sem erre tanít minket. Nem tagadjuk le az üldöztetés tényét és történelmét, de nem is ezt állítjuk identitásunk középpontjába. Mind Mózes, mind a későbbi próféták is a remény és a szellemi-erkölcsi fejlődés jelentőségének üzenetével bátorították népüket.

Napjainkban ez a téma ismét aktuális, hiszen fontos döntés elé állít minket a Gondviselés: hogyan viszonyulunk az Izraelben folyó háborúhoz? Hogyan kommunikáljuk azt saját magunk és mások felé?

Legnagyobb sajnálatomra sokan a Soá-émlékezet kapcsán megkezdett utat folytatják: mások hibáztatása, saját sérelmek emlegetése. Pedig ott is megvan az alternatíva, hiszen a zsidó világ hittel élő tagjai a törté-

1 Lépten-nyomon ismétlődő kifejezés, mely először éppen ebben a hetiszakaszban szerepel (*Mózes 2., 3:17*).

nelemnek ebből a sötét időszakából is összegyűjtik² azokat a felemelő és tanulságos pillanatokat, amikből mindnyájan épülni tudunk.

Ugyanígy napjainkban is, a mi felelősségünk az, hogy az információk áradatában

„tóri szemüveggel” szűrünk-e vagy sem. Ha igen, akkor képessé válunk arra, hogy észrevegyük a mindennapi csodákat, amik körülveszik ezt a történelmi és valóban igen nehéz időszakot.

A modern tudomány üzenete a micvák erejéről

Sokak szerint a zsidóság és a kereszténység közötti kulcsfontosságú különbség az, hogy míg a zsidóság a cselekedetekre helyezi a hangsúlyt, addig a kereszténység a hitre.

Mint minden túlegyszerűsítés, ennek is megvan a maga erőssége és gyengesége. Hiszen a zsidóságban is nagyon fontos, hogy mit hiszünk. Ahogyan a Misna tanítja:

„Egész Izraelnek része van az eljövendő világban [...] De ezek azok, akiknek nincsen része az eljövendő világban: aki azt mondja, hogy a halottak feltámadása nincsen a Tórában, vagy hogy a Tóra nem a Teremtőtől van, és az epikajresz [eretnek]” (Szanhedrin 90a)

Mindezzel együtt, a zsidóság középpontjában a Tóra 613 parancsolata áll³: a 248 tevéleges cselekedet és a 365 tiltás, amitől tartózkodnunk kell (ld. Mákot 23b).

Innen láthatjuk, hogy egyfajta gyakorlatiaság valóban a zsidóság egy markáns vonása, ami megkülönbözteti a többi vallástól.

Mire elég a hit és a jó szándék?

Ez a tény egy nagyon fontos szabályra világít rá az emberi természetről. Vannak ugyanis olyanok, akik hisznek, de mégsem tesznek. Akiknek a gyakorlati életvitelük nem tükrözi az elméleti-filozófiai meggyőződésüket. Akik nagyon szép ideákban gondolkodnak, viszont a gyakorlatban mégsem sikerül felnőniük ehhez.

A hit tehát fontos, de nem elég. Másrészt azt is megfigyelhetjük, hogy a gyakorlati cselekedeteknek erejében áll az, hogy elvezessék az embert a hitre.

Ha például valaki nincsen meggyőződve teljesen a Teremtőről és a Tóráról, viszont a gyakorlatban megpróbálja, hogy elkezd ezen az úton járni, akkor jó esélye van arra, hogy menetközben felfedezze, megtapasztalja a Teremtő Gondviselését és közelségét, ahogyan Dávid király mondja:

„Érezzétek⁴ és lássátok, hogy jó az Örökkévaló!” (Zsoltárok 34:9)

Hasonló a helyzet a jó szándékkal. A legtöbb ember telis-tele van jó szándékkal. Eközben

² Például: nemzedékünk egyik legnépszerűbb tanítójának, Rabbi Elimelech Bidermannak a heti tanításaiban szinte minden héten előkerül egy-egy ilyen típusú történet.

³ Az igazság az, hogy még ezek sem mind gyakorlati cselekedetek, hiszen köztük van például a Teremtő ismerete, szeretete, féleleme, a felebarátok szeretete, stb. Viszont túlnyomó részük valóban gyakorlati cselekedet.

⁴ Héberül: טעמו (szó szerinti fordításban: ízeljétek). Innen ered egyébként a *táámé hámicvot* [micvák magyarázata] kifejezés is.

azonban a világ egészében sajnos nem láthatjuk megnyilvánulni ezt a sok jó szándékot⁵.

Még a legrosszabb embernek is alapvető lelki szüksége az, hogy meggyőzze magát saját jóságáról. Például: az antiszemita egy visszatérő érvtípusa az, hogy „a zsidók gonoszak”. Részükről ez nemcsak propaganda, hanem a lelki megmaradásukhoz elengedhetetlenül szükséges önigazolás is.

A tórai recept a legnehezebb problémák megoldására

Nemrég olvastam egy könyvet⁶, melynek témája az volt, hogy kikutassa: hogyan oldják meg az emberek a nagy és nehéz problémákat?

A szerzők kizárólag olyan feladatokat vettek terítékre, melyeket látszólag teljesen esélytelen megváltoztatni. Például a súlyos betegségek terjedése a világ szegény országaiban, vagy a bűnözők viselkedése, vagy a nagy

cégek motiválatlan dolgozóinak munkamorálja.

Meglepő módon a közös nevező, amit találtak azokban az emberekben, akik sikerrel voltak képesek nagy változást elérni a nehéz kérdésekben, éppen az egyszerű cselekedetek⁷ ereje.

Ezek olyan egyszerű, jól körülhatárolható, gyakorlatias tevékenységek, melyekről megfigyelték, hogy ismertető védjegyei a siker és kudarc közötti különbségnek.

Számos esetben 2-3 ilyen cselekedet képes hatással lenni az egész viselkedésre és életmódra. Ezáltal a kutatók lényegesen leegyszerűsítették a dolgukat: már nem egész embertömegek gondolkodásmódját kellett megváltoztatniuk a siker érdekében, hanem csak néhány egyszerű cselekedetre fókuszáltak.

Így olyan mély igazságot fedeztek fel a Teremtés törvényeiben, melyet a Tóra a micvákön keresztül már évezredek óta tanít.

Időpontok Budapesten:

Gyertyagyújtás **péntek este** (Budapesten): 15:48-ig.

Szombat kimenetele: 17:00.

A zsinagógában **péntek este** 17:30-tól tanulunk, 18:00-tól imádkozunk.

Hétfőn és csütörtökön reggel 8:00-kor imádkozunk a *Rumbach utcai zsinagógában*.

A *Smá Jiszráelt* olvassuk el legkésőbb szombat reggel 9:40-ig.

Svät hónap újholdja: jövő hét csütörtök (január 11-e).

Molád (újhold pontos ideje): csütörtök reggel 8:45 + 13 ⅓ másodperc (4 chelek)

Szombat reggeli ima a Bét Jehuda zsinagógában legközelebb:

Január 20-án, szombat reggel 9:00-kor, Bo szombatján.

Sábát sálom! Gut sábesz! Chodes tov!

5 Azt is szokták mondani, hogy „a pokolhoz vezető út is jó szándékkal van kikövezve”. De ezt a mondást egy kissé félrevezetőnek tartom, mert a jó szándék igenis fontos alapja a fejlődésnek, melynek megerősítése továbbviheti az embert az útján, és ezért nem tűnik jó ötletnek ezt fenyegetéssel aláásni.

6 *Influencer: The Power To Change Anything.* Kerry Patterson et al., McGraw-Hill, 2008.

7 Ezeket a szerzők *Vital Behavior*, vagyis *létfonosságú viselkedés* névvel nevezték el.